

На основу члана 55. став 2. и члана 39. став 1. Закона о енергетици („Службени гласник РС“, бр. 145/14, 95/18-др.закон, 40/21, 35/23-др.закон, 62/23 и 94/24), члана 45. став 4. Уредбе о мрежним правилима за балансирање транспортног система за природни гас („Службени гласник РС“, број 112/22) и члана 12. Статута Агенције за енергетику Републике Србије („Службени гласник РС“, број 52/05), Савет Агенције за енергетику Републике Србије, на 318. седници од 30. јануара 2025. године, донео је

ОДЛУКУ

1. Даје се сагласност на Извештај Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад о утврђивању и примени привремених мера, који је усвојен Одлуком број: 01-01/160 коју је донео директор друштва Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад дана 28. јануара 2025. године, у складу са чланом 45. Уредбе о мрежним правилима за балансирање транспортног система за природни гас („Службени гласник РС“, број 112/22)- у даљем тексту: Уредба.
2. Оператор транспортног система Транспортгас Србија д.о.о Нови Сад је дужан да, у складу са одобреним извештајем из тачке 1. ове одлуке:
 - у правилима о раду транспортног система, која доноси у складу са Законом и Уредбом, ближе уреди примену привремене мере баланских услуга из члана 47. Уредбе и применљиве цене у складу са Уредбом,
 - и
 - предузме потребне мере за успостављање Платформе за балансирање из члана 46. Уредбе.
3. Оператор транспортног система Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад најкасније до 31. марта текуће за претходну годину у којој је примењивао привремене мере доставља Агенцији за енергетику Републике Србије извештај о потреби наставка примене привремених мера у складу са чланом 45. Уредбе.
4. Трајање привремених мера из тачке 2. ове одлуке одређује Агенција у складу са Уредбом у поступку процене достављених извештаја из тачке 3. ове одлуке, с тим да трајање привремене мере баланских услуга може одредити најкасније до 20. октобра 2027. године.
5. Ову одлуку објавити на интернет страници Агенције за енергетику Републике Србије.
6. Ову одлуку доставити оператору транспортног система Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад и Секретаријату Енергетске заједнице.

Образложење

Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад поднеском број: 05-02/161 од 28. јануара 2025. године затражио је од Агенције за енергетику Републике Србије давање прописане сагласности на Извештај Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад о утврђивању и примени привремених мера, који је усвојен Одлуком број: 01-01/160 коју је донео директор друштва Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад дана 28. јануара 2025. године (у даљем тексту, извештај). Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад је припремио достављени извештај на основу овлашћења из члана 45. став 1. Уредбе о мрежним правилима за балансирање транспортног система за природни гас („Службени гласник РС“, број 112/22) -у даљем тексту: Уредба.

Чланом 44. Уредбе утврђено је да ако краткорочно велепродајно тржиште природног гаса није довољно ликвидно, оператор транспортног система примењује одговарајуће привремене мере, при чему активности балансирања које предузима оператор у том случају треба да буду усмерене, у највећој могућој мери, на подстицање ликвидности краткорочног велепродајног тржишта природног гаса.

Чланом 45. став 1. Уредбе утврђено је да када оператор транспортног система тражи да примењује привремене мере он припрема извештај у коме наводи:

- 1) опис развоја и ликвидности краткорочног велепродајног тржишта природног гаса у тренутку израде извештаја укључујући, уколико је доступно оператору, нарочито: (1) број трансакција закључених на виртуелној тачки трговине и укупан број трансакција; (2) ценовни распон између понуде и тражње и количине из понуда за куповину и понуда за продају; (3) број учесника који имају приступ краткорочном велепродајном тржишту природног гаса; (4) број учесника који су били активни на краткорочном велепродајном тржишту природног гаса током одређеног временског раздобља;
- 2) привремене мере које ће се примењивати;
- 3) разлоге за примену привремених мера и то:
 - (1) образложење разлога зашто су оне потребне због стања развијености краткорочног велепродајног тржишта природног гаса које се наводи у тачки 2) овог става;
 - (2) процену њиховог утицаја на повећање ликвидности краткорочног велепродајног тржишта природног гаса;
- 4) утврђивање корака који ће бити предузети у циљу престанка примене привремених мера и критеријуме за предузимање ових корака, као и процену времена потребног за престанак примене привремених мера.

У ставу 2. овог члана утврђено је да оператор транспортног система пре подношења извештаја Агенцији на сагласност, спроводи консултације са заинтересованим странама о предлогу извештаја,

Агенција је утврдила да је оператор транспортног система у складу са чланом 45. став 2. Уредбе пре подношења извештаја Агенцији на сагласност спровео јавне консултације са заинтересованим странама као и да у току јавних консултација није било примедби на садржину овог извештаја.

Увидом у садржину достављеног извештаја Агенција је утврдила да је оператор транспортног система Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад у овом извештају описао тренутно стање развоја и ликвидности велепродајног тржишта природног гаса у Републици Србији и навео прописане податке релевантне у тренутку припреме извештаја на основу којих је оцењује да тржиште природног гаса у Републици Србији није довољно ликвидно, а из ког разлога у овом извештају предлаже Агенцији да одобри Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад да примењује следеће привремене мере и то: 1) Платформу за балансирање утврђену чланом 46. Уредбе и 2) балансне услуге утврђене у члану 47. Уредбе.

Примену обе привремене мере Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад образлаже тиме што тек намерава да спроведе набавку и успостављање Платформе за балансирање која треба да допринесе значајном повећању ликвидности домаћег краткорочног велепродајног тржишта природног гаса. Како у извештају наводи да, у овом тренутку, Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад нема успостављену Платформу за балансирање, из овог разлога предлаже Агенцији да одобри истовремено и примену привремене мере балансне услуге из члана 47. Уредбе, јер ову услугу Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад већ користи за потребе балансирања свог система за транспорт природног гаса.

Имајући у виду ове наводе, Агенција је утврдила да Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад за уравнотежење свог транспортног система тренутно користи балансне услуге и делимично лајнпак, да у овом тренутку није успоставио Платформу за балансирање из члана 46. Уредбе а да омогућава корисницима система да у виртуелној тачки међусобно тргују количинама природног гаса како би обезбедили уравнотежење свог дневног портфолија што доприноси смањењу потребе оператора да предузима балансне активности.

Агенција с тога оцењује да се може размотрити да се балансна услуга одобри као привремена мера у складу са чланом 47. Уредбе, с обзиром на то да у овом тренутку нема услова за примену друге привремене мере - Платформе за балансирање (јер иста није успостављена), и да балансну услугу оператор користи на тржишни начин, у поступку јавног прикупљања понуда, у складу са принципима транспарентности и недискриминације и минималних трошкова у складу са законом који уређује јавне набавке, што, у условима пуне примене правила о раду транспортног система за природни гас, треба да омогући учешће већег броја понуђача ове услуге и постепено повећање ликвидности домаћег тржишта природног гаса.

При оцени испуњености услова за давање сагласности из члана 45. став 4. Уредбе, Агенција је имала у виду испуњеност услова из чл. 45-47. Уредбе који утврђују:

- да примена привремене мере балансних услуга не спречава примену друге привремене мере као алтернативе или као додатне мере, ако је циљ таквих мера унапређење конкурентности и ликвидности на краткорочном veleпродајном тржишту природног гаса и ако су оне у складу с општим начелима из Уредбе (члан 44. став 2. Уредбе)
- да привремена мера балансних услуга не може трајати дуже од пет година од дана ступања на снагу Уредбе, тј. до 20. октобра 2027. године (члан 44. став 5. Уредбе),
- да се може одобрити привремена мера успостављања Платформе за балансирање када краткорочно veleпродајно тржиште природног гаса нема довољну ликвидност и не очекује се да неће имати довољну ликвидност у наредном периоду, као и када се временски и локацијски производи потребни оператору транспортног система који су прописани овом Уредбом не могу обезбедити на тржишту под разумним условима (чланом 46. став 1. Уредбе)
- да се балансне услуге могу одобрити као алтернатива Платформи за балансирање (члан 47. став 1. Уредбе).

Чланом 45. став 5. Уредбе утврђено је да Агенција приликом одлучивања о давању сагласности процењује ефекте хармонизације режима балансирања, олакшавања тржишне интеграције, обезбеђивања недискриминаторности, ефикасне конкуренције и ефикасног функционисања тржишта природног гаса.

Ценећи ефекте хармонизације режима балансирања, олакшавања тржишне интеграције, обезбеђивања недискриминаторности, ефикасне конкуренције и ефикасног функционисања тржишта природног гаса, Агенција оцењује да предложене мере одговарају степену ликвидности краткорочног veleпродајног тржишта природног гаса у Републици Србији.

Агенција је имала у виду да пуна примена правила балансирања система које захтева Уредба подразумева да је већ успостављен висок ниво ликвидности тржишта природног гаса, што у овом тренутку није случај са тржиштем природног гаса у Републици Србији, због чега препознаје потребу оператора да прописани режим балансирања из Уредбе успоставља постепено, уз примену привремених мера, у трајању које је утврђено Уредбом. Уколико би се у почетој фази примењивале балансне услуге које треба да допринесу очекиваном повећању конкуренције на тржишту, интеграцији домаћег тржишта природног гаса и повећању његове ликвидности, Агенција не очекује да ће у овој фази примена балансних услуга имати негативне ефекте на повећање конкуренције, већ да ће, у условима пуне примене правила о раду транспортног система, допринети повећању ликвидности домаћег тржишта. У каснијој фази, када се стекну услови до рока утврђеног Уредбом, успоставила би се функционална Платформа за балансирање. Како је Уредбом прописано да се сваке године режим примене привремених мера поново процењује, уколико би до истека прописаног рока трајања привремене мере балансне услуге били испуњени услови на тржишту природног гаса за пуну примену Уредбе, Агенција ће размотрити престанак режима привремених мера и прелазак на Платформу за трговину у складу са Уредбом.

У циљу престанка привремених мера Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад је у достављеном извештају предвидео предузимање следећих корака у периоду од 2025. до 2030. године који, како наводи, треба да допринесу повећању краткорочне ликвидности тржишта:

- доношење и примена Правила о раду Транспортгас Србија доо Нови Сад која су усклађена са Уредбом и која уређују транспарентна и недискриминаторна правила приступа и која обавезују кориснике система да преузму одговорност за уравнотежење својих баланских портфеља и плаћају накнаде за дебаланс које одражавају трошкове балансирања у недостатку тржишних цена, уз увођење накнада за неутралност као облика финансијског поравнања;
- уређивање новог краткорочног стандардног капацитетног производа – унутардневни капацитетни производ у правилима о раду транспортног система, који омогућава снабдевачима да брзо реагују купујући и продајући природни гас ради уравнотежења својих баланских портфолија, што доводи до повећање броја трансакција и броја корисника система, као и ефикаснијег балансирање система што такође може утицати на ликвидност тржишта;
- активности успостављања Платформе за балансирање, а затим и активности ради преласка на Платформу за трговину гасом прописаној у Уредби;
- интеграција велепродајног тржишта природног гаса Републике Србије у регионално тржиште гаса.

С обзиром на наводе из овог извештаја, Агенције оцењује да привремене мере сагласно Уредби могу трајати само до истека прописаних рокова из чл. 46. и 47. Уредбе. С тога се задужује Транспортгас Србија д.о.о. Нови Сад да до истека прописаних рокова предузима мере за повећање краткорочне ликвидности тржишта, за шта је, неопходно доношење и примена правила о раду транспортног система у складу са Законом и прописима донетим на основу овог закона. Ова правила морају садржати транспарентне и недискриминаторне одредбе које обавезују кориснике система да преузму одговорност за уравнотежење својих баланских портфолија и плаћају накнаде за дебаланс које одражавају трошкове балансирања у недостатку тржишних цена, и уз давање могућности одређивања и накнада за неутралност ради финансијског поравнања. Такође, Транспортгас Србија треба да омогући и уговарање краткорочног стандардног капацитетног производа – унутардневни капацитетни производ како би снабдевачи могли да купују и продају природни гас унутар дана и да уравнотежују своје балансне портфолије, што треба да допринесе повећању броја трансакција на тржишту природног гаса, повећању броја корисника система и ефикаснијем балансирању система од стране Транспортгас Србија д.о.о Нови Сад.

Агенција оцењује да би примена баланских услуга у првом кораку а затим и успостављање функционалне Платформе за балансирање у што краћем року, допринело већој ликвидности тржишта гаса и његовој интеграцији са регионалним тржиштима природног гаса, што је услов за пуну примену Уредбе и успостављање Платформе за трговину гасом, који услови треба да се обезбеде до истека прописаних рокова трајања привремених мера.

Агенција је сагласно члану 45. став 6. Уредбе спровела консултације са суседним регулаторним телима о садржини овог извештаја и констатовала да суседна регулаторна тела нису имала примедбе на привремене мере из овог извештаја.

На основу изнетог, Савет Агенције за енергетику Републике Србије на 318. седници од 30. јануара 2025. године, сходно члану 55. став 2. Закона о енергетици и члану 45. став 4. Уредбе, одлучио је као у диспозитиву.

Ова одлука се прослеђује сагласно члану 45. став 4. Уредбе надлежном телу у складу са чланом 76. став 2. Уговора о оснивању Енергетске заједнице.

Број: 37/2025-Д-01/2

У Београду, 30. јануара 2025. године

